

Interventie

Kwink

Erkenning

Erkend door deelcommissie
Jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie
Ontwikkelingsstimulering, onderwijs-gerelateerd aanbod en jeugdwelzijn

Datum: 18 september 2025
Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: W. Siebers (mei 2025).
Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Kwink'. Utrecht: Nederlands
Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Disclaimer en informatiegebruik

Dit document bevat een beknopte weergave van de beschreven interventie. Bijbehorende materialen ontbreken, denk aan een handboek, werkboek en opleidingsdocumentatie. Deze zijn wel nodig om de interventie uit te kunnen voeren. Het is daarom niet toegestaan om de interventie uit te voeren enkel op basis van dit document.

De informatie in dit document, voor zover die betrekking heeft op de hier beschreven interventie, mag niet worden overgenomen zonder toestemming van de eigenaar van de interventie. Ook mag de informatie niet worden gebruikt voor het maken van een eigen variant van de beschreven interventie.

Wil je de beschreven interventie gaan uitvoeren? Of wil je informatie over deze interventie overnemen? Neem dan contact op met de interventie-eigenaar of contactpersoon. Deze staat genoemd op de webpagina van de interventie in de Databank Effectieve Jeugdinterventies.

Inhoud

Samenvatting	4
Doelgroep	4
Doel	4
Aanpak	4
Materiaal	4
Onderbouwing	4
1. Uitgebreide beschrijving	6
1.1 Doelgroep	6
1.2 Doel.....	6
1.3 Aanpak	8
2. Uitvoering	15
3. Onderbouwing	23
4. Onderzoek	30
5. Samenvatting werkzame elementen	33
6. Aangehaalde literatuur	34

Samenvatting

Kwink is een preventieve interventie voor alle kinderen van groep 1 tot en met 8 in het regulier primair onderwijs. De interventie bestaat uit minimaal twintig lessen van 45 minuten per jaar. Door middel van digitale wereld en diverse werkvormen wordt verstorend gedrag in de klas voorkomen en wordt van de klas een positieve groep gemaakt.

Doelgroep

Kwink is er voor alle kinderen van groep 1 t/m 8 in het regulier primair onderwijs.

Doel

Kwink is een preventieve interventie die als hoofddoel heeft om verstorend gedrag in de klas te voorkomen en om van de klas een positieve groep te maken.

Aanpak

Kwink bestaat uit jaarlijks twintig lessen. Dat komt neer op minimaal één les van circa 45 minuten per veertien dagen; uit te breiden naar een wekelijkse les van 45 minuten. Elke les bestaat uit een vaste opbouw. Er worden verschillende werkvormen ingezet, zoals kringgesprek, rollenspel of liedjes. Kwink sluit met de inhoud van de lessen naadloos aan bij de fases van de groepsvorming. Hierdoor krijgt een leerkracht handvatten om de groepsvorming te sturen en de klas een positieve groep laten worden. Voorwaardelijk is dat kinderen over hun innerlijke wereld leren praten. Als hulpmiddel hierbij biedt Kwink structureel en gestructureerd emotiewoorden aan. Gedurende de acht jaren op de basisschool leert een kind, met behulp van het Kwink emotiewiel, 64 emotiewoorden aan en wordt het gestimuleerd deze te gebruiken.

Materiaal

Per les: korte handleiding; digitaal materiaal.

Extra: handleiding bij totale methode; Kwink magazine; katernen bij de Gouden Weken, Week Tegen Pesten, Week van de Mediawijsheid en Week van de Lentekriebels; lessen burgerschap (www.kwinkvoorbürgerschap.nl); Circus IK (uniforme gedragsaanpak); Koelkastposters voor thuis, Kwink Oudermagazine; kwartaalnieuwsbrieven voor ouders en leerkrachten.

Onderbouwing

Er zijn verschillende factoren die verstorend gedrag, waaronder pestgedrag, bij kinderen veroorzaken en ervoor zorgen dat een groep geen positieve groep is. Een van de oorzaken voor het vertonen van verstorend gedrag is sociale incompetentie. Dit blijkt een belangrijke voorspeller voor problemen bij de ontwikkeling van kinderen. Om sociaal competent gedrag te kunnen laten zien, heb je sociale vaardigheden nodig. Hier richt Kwink zich dan ook op. De interventie is gebaseerd op de vijf essentiële sociaal-emotionele competenties: besef van jezelf, zelfmanagement, besef van de ander, relaties hanteren en keuzes maken. Deze zijn vertaald naar gewenst leerlinggedrag. De kennis, vaardigheden of attitude bij dit gewenste gedrag worden verworven tijdens de lessen. Kinderen zullen hiervan sociaal competent worden. Door aan te sluiten bij de groepsfases, gestructureerd te werken aan een rijke emotiewoordenschat, de transitie centraal te zetten en door het inzetten van een uniforme gedragsaanpak zal een positieve groep ontstaan.

Onderzoek

In het voorjaar van 2022 hebben we een mix van 100 Kwink-scholen gevraagd mee te doen aan een onderzoek (over de periode 2015/2021) naar het gebruik en hun ervaringen met Kwink. 49 scholen hebben de schriftelijke enquête ingevuld. Aan de hoofd- en subvragen, voorgeschreven door het NJI, hebben we vragen toegevoegd die specifiek ingaan op de kenmerken van Kwink én vragen over Kwink op schoolniveau die het gebruik van de interventie in de groep overstijgen.

Er is nog geen onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de interventie.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

De interventie is bestemd voor alle leerlingen van groep 1 t/m 8 in het basisonderwijs.

Intermediaire doelgroep

Kwink heeft geen intermediaire doelgroep.

Selectie van doelgroepen

Alle kinderen in het regulier primair onderwijs behoren tot de doelgroep. Er is dus geen selectie nodig. Er zijn geen contra-indicaties omdat het bij Kwink om primaire preventie gaat. De interventie wordt uitgevoerd in alle klassen van een basisschool die voor deze methode voor sociaal-emotioneel leren kiest.

Betrokkenheid doelgroep

De makers van Kwink staan in nauw contact met gebruikers van de interventie. Door direct contact op scholen door relatiebeheerders én directe bereikbaarheid van o.a. de projectleider voor klanten. Op deze manier hebben we zicht op dat wat krachtig werkt en wat niet. Ook houden we met regelmaat enquêtes onder de gebruikersgroep. Op basis van de gemene deler uit de ervaringen van scholen versterken we de methode voortdurend.

In het voorjaar van 2022 heeft de doelgroep (de leerlingen) schriftelijke vragen beantwoord in een online-enquête, met name over wat de leerlingen vinden waarin Kwink kan verbeteren. Dit zijn hun opmerkingen en aanbevelingen:

- lessen bovenbouw soms wat kinderachtig;
- filmpjes bovenbouw meer laten aansluiten bij beleavingswereld;
- meer individuele verwerkingsopdrachten;
- meer uniformiteit in opdrachten, voor leerlingen duidelijk wat ze moeten doen.

De redactie heeft direct actie ondernomen op deze vier punten en met ingang van het seizoen 2022/-2023 de aanbevelingen overgenomen.

1.2 Doel

Hoofddoel

Kwink is een preventieve interventie die als hoofddoel heeft om verstorend gedrag in de klas te voorkomen en om van de klas een positieve groep te maken.

Subdoelen

De subdoelen van Kwink zijn bewust breed en universeel geformuleerd, zodat zij recht doen aan de diversiteit van leerlingen en scholen in het primair onderwijs. Deze brede formulering betekent echter ook dat het niet vanzelfsprekend is dat alle subdoelen in gelijke mate, gelijktijdig of volledig nagestreefd zullen worden in iedere klas of op iedere school. Daarom is het belangrijk dat gebruikers van Kwink **bewuste keuzes maken** in welke subdoelen zij prioriteren, op basis van hun eigen school- en klascontext.

Kwink schrijft deze prioritering niet centraal voor – juist omdat iedere school en iedere groep uniek is. Wel geeft de ontwikkelaar gebruikers nadrukkelijk de opdracht mee om bij de inzet van de methode een realistische en haalbare focus aan te brengen. De

leshandleiding ondersteunt dit door differentiatieopties aan te reiken en ruimte te bieden voor aanpassing aan de situatie.

Bijvoorbeeld: in klassen waar sprake is van (ernstig) verstorend gedrag, kan het wenselijk zijn om de eerste periode sterker in te zetten op subdoelen die te maken hebben met zelfmanagement en het hanteren van relaties. In andere situaties – bijvoorbeeld in groepen die al lang stabiel samenwerken – kan er meer ruimte zijn voor verdieping in reflectie, empathie of het versterken van morele oordeelsvorming.

De interne Kwink-coach speelt hierin een belangrijke rol. Hij of zij begeleidt het team bij het maken van deze keuzes, onder meer in het opstellen van het schoolbrede SEL-plan (waarvoor de ontwikkelaar ook een training aanbiedt). Ook in teamoverleggen worden deze afwegingen expliciet besproken. Zo wordt voorkomen dat de breedte van de doelen leidt tot oppervlakkigheid in de uitvoering, en ontstaat er een gerichte en contextbewuste inzet van de methode.

Door als school of leerkracht telkens opnieuw deze keuzes te maken – en hierin het gedrag, de behoeften en het ontwikkelingsniveau van de leerlingen centraal te stellen – wordt de kans vergroot dat het sociaal-emotioneel leren daadwerkelijk beklijft en impact heeft op het groepsklimaat en het gedrag van leerlingen.

Het hoofddoel wordt behaald en geconcretiseerd door de volgende voorwaardelijke subdoelen:

1. Kinderen ontwikkelen zich op vijf sociaal- emotionele competenties:
 - a) ze hebben besef van zichzelf, dat wil zeggen: ze hebben kennis over hun eigen gevoelens, kennen hun interesses, waarden en kracht en hebben een gezond zelfvertrouwen;
 - b) ze zijn in staat tot zelfmanagement, dat wil zeggen: ze kunnen hun emoties en gedrag hanteren en kunnen reflecteren op standpunten en emotionele reacties;
 - c) ze hebben besef van de ander, dat wil zeggen: ze hebben het vermogen om emotionele reacties bij anderen te herkennen (empathie), kunnen het perspectief van een ander innemen en sociale signalen juist interpreteren;
 - d) ze kunnen relaties hanteren, dat wil zeggen: ze kunnen sociale druk weerstaan en conflicten hanteren en helpen oplossen;
 - e) ze kunnen keuzes maken, dat wil zeggen: ze dragen actief bij aan een positief leer- en leefklimaat in de school en nemen verantwoordelijkheid voor hun eigen gedrag.
2. Kinderen komen voor elkaar op, kennen elkaars talenten en waarderen die positief.
3. Kinderen kunnen hun innerlijke wereld, en in het bijzonder hun emoties, genuanceerd verwoorden en kennen hiervoor aan het einde van groep 8 64 verschillende emotiewoorden die ze ook in hun context kunnen toepassen.

Deze subdoelen zijn gedifferentieerd naar onder-, midden- en bovenbouw. Voorbeelden van te bereiken subdoelen per bouw:

Onderbouw:

Competentie: Besef van jezelf

Subdoel: Ik weet wat helpende gedachten zijn.

We werken ernaartoe dit streefdoel eind groep 3 te bereiken.

Middenbouw:

Competentie: Besef van jezelf

Subdoel: Ik kies een helpende gedachte als ik die nodig heb.

We werken ernaartoe dit streefdoel eind groep 6 te bereiken.

Bovenbouw:

Competentie: Besef van jezelf

Subdoel: Ik weet hoe ik een helpende gedachte kan inzetten.

We werken ernaartoe dit streefdoel eind groep 8 te bereiken.

Om te kunnen bepalen of de leerlingen de subdoelen behaald hebben, werkt Kwink met observatielijsten die de sociaal-emotionele competenties en ontwikkeling van leerlingen meten.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

Kwink is een schoolbreed programma. De kinderen van onder- en middenbouw worden via www.kwinkopschool.nl meegenomen naar de fictieve 'Kwink-wereld' door filmpjes (20 per schooljaar) waarin dieren situaties meemaken die zich ook in de gewone wereld voordoen en die op het digibord in de klas aan de hele groep getoond worden. Deze filmpjes worden jaarlijks nieuw gemaakt. De filmpjes gaan over elk van de twintig lesdoelen en brengen op een speelse manier een dilemma in beeld waarmee kinderen zich kunnen identificeren.

Voor de bovenbouw maken we gebruik van acteurs (jongeren van een toneelopleiding) die realistische situaties naspelen in de werkelijke wereld. Ook die filmpjes zijn jaarlijks nieuw.

Instructie en zelfstandig werken gebeuren in de groep: klassikaal, individueel of in groepjes.

Klassikaal: de start van de les met daarin een terugblik op de voorafgaande les; het bekijken van de startanimatie; de uitleg; oefenen (kan per les verschillen of dit wel of niet nodig is); de evaluatie met daarin de bespreking van de gedragsverwachting: de Kwink van de Week.

Individueel: oefenen (kan per les verschillen of dit wel of niet nodig is; er zijn regelmatig ook extra activiteiten - naar keuze van de leerkracht = om meer differentiatie mogelijk te maken.

In groepjes: oefenen.

Alles wordt regelmatig ondersteund door beeld (interactieve spelletjes, filmpjes, foto's, cartoons) en tekst op het digibord.

Kwink biedt op deze manier jaarlijks twintig compleet uitgewerkte lessen aan. Dat komt neer op minimaal één les van circa 45 minuten per veertien dagen; uit te breiden naar een wekelijkse les van 30 minuten. Hiervoor staan suggesties in de leshandleiding voor de leerkracht. Deze lessen zijn op drie niveaus uitgewerkt: onderbouw (groep 1/3), middenbouw (groep 4/6) en bovenbouw (groep 7/8).

Uitgangspunt van Kwink hierbij is dat de leerlingen ieder jaar de lessen van Kwink volgen, zodat de aangeboden subdoelen per bouw herhaald aan bod komen. Herhaling en transitie zijn belangrijk om de subdoelen te kunnen halen.

Kwink is zo opgezet dat de inhoud van de lessen aansluiten bij de volgende fases van een groep in een schooljaar:

1. forming: kennismaking en oriëntatie: wie is wie en hoe werkt het hier;
2. norming: normen, regels en gedragsverwachtingen, waarin de gezamenlijke waarden van het schoolteam centraal staan;
3. 3.storming: de strijd om de hiërarchie, een sociaal 'gevecht' om op verbaal, fysiek en 'digitaal' vlak zo hoog mogelijk te komen;
4. 4.performing: zijn de eerste drie fases goed verlopen, dan is dit de periode van een positief leer- en leefklimaat en is de klas een groep;
5. 5.adjourning: de periode van voorbereiden op het afscheid.

Inhoud van de interventie

De inhoud van Kwink is opgebouwd rondom de vijf competenties voor sociaal-emotioneel leren en de fases van groepsvorming.

Deze vijf competenties zijn volgens een vast ritme over het schooljaar verdeeld, waardoor elke competentie vier keer per schooljaar aan bod komt. De competenties zijn ook strak verdeeld over de fases van groepsvorming (deze fases zijn voor alle bouwen gelijk):

Forming:

Competentie: besef van jezelf (één les).

Onderwerp: Positief communiceren

Kwink-slag: De aardigspreker

Norming:

Competentie: besef van de ander (één les).

Onderwerp: Benoemen en herkennen van emoties

Storming:

Competentie: zelfmanagement (één les);

Onderwerp: Effectief oplossen van conflictsituaties

Competentie: relaties hanteren (één les).

Onderwerp: Leren omgaan met feedback van anderen

Kwink-slag: De zelfontspanner

Performing:

Competentie: besef van jezelf (drie lessen);

Onderwerpen: Vergroten van zelfvertrouwen; gedrag kunnen controleren in stressvolle situaties; sociaal sterker worden.

Kwink-slagen: De zelfvertrouwer; De zelfontspanner (2x).

Competentie: besef van de ander (drie lessen);

Onderwerpen: Verplaatsen in de ander; omgaan met teleurstelling; herkennen van signalen hoe de ander zich voelt.

Kwink-slag: De verderkijker (2x); De zelfontspanner.

Competentie: zelfmanagement (drie lessen);
Onderwerpen: Kwaliteiten van jezelf en anderen benoemen en waarderen; effectief conflict oplossen met positief communiceren; accepteren van verschillen.
Kwink-slag: De keuzechecker.

Competentie: relaties hanteren (twee lessen);
Onderwerpen: omgaan met sociale druk; samenwerken buiten je vertrouwde kring.

Competentie: keuzes maken (drie lessen).
Onderwerpen: Kiezen met aandacht voor jezelf en anderen in peetsituaties; verantwoordelijkheid nemen voor eigen gedrag; reflecteren op eigen keuzes.
Kwink-slag: De keuzechecker (2x).

Adjourning:

Competentie: relaties hanteren (één les);
Onderwerp: sociaal-emotioneel leren bij sport en spel.

Competentie: keuzes maken (één les).
Onderwerp: terugblik op keuzes in het afgelopen schooljaar (reflectie en vooruitblik).

Aan elke competentie is een onderwerp verbonden dat per jaar wisselt. De aangegeven onderwerpen hieronder zijn die van seizoen 2023/2024. De werkvormen die Kwink inzet zijn enorm divers en zijn niet te koppelen aan een bepaalde competentie. Kwink maakt gebruik van de volgende werkvormen: kringgesprek, tweespraken, vraaggesprek met handpoppen, spelliedjes, rollenspellen, tekenen/schilderen, filmpjes kijken en die bevragen en bespreken, interviews houden, verbeelden, presenteren, coöperatieve werkvormen, debatteren, werkbladen invullen en bespreken, stellingenspellen, dilemmaspellen, diverse quizvormen, internet-zoekopdrachten en presenteren. In elke les speelt ook het Kwink emotiewiel een rol voor het aanbieden van de in totaal 64 emotiewoorden. De emotiewoorden sluiten aan bij het onderwerp van de les en worden telkens met weer andere werkvormen aangeboden. De Kwink-slagen komen verspreid over het jaar terug bij een deel van de lessen (zie hieronder).

De genoemde competenties, onderwerpen en Kwink-slagen komen, gebaseerd op andere lesdoelen, in iedere bouw terug.

Hieronder een voorbeeld van een les voor de onderbouw:

Titel les: Help je mij?

Lesdoel: Ik weet dat ik soms hulp nodig heb

Groepsfase: Performing

Competentie: Zelfmanagement

Kwink van de Week (gedragsverwachting): Kun je iets niet? Vraag iemand om je te helpen.

Emotiewoordenschat: Boos, bang, onzeker

Transitie: Stimuleer de kinderen de komende week om hulp te vragen bij dingen die ze niet zelf kunnen.

Het EDI-model

Kwink heeft per les het EDI (Effectieve Directe Instructie)-model (Hollingsworth, J. R., & Ybarra, 2020) in haar aanpak verwerkt en zichtbaar gemaakt op het digitale schoolbord, zowel in de beschrijving van de lesopbouw voor de leraar als voor de kinderen. Omdat

het EDI-model niet specifiek ontwikkeld is voor een methode voor sociaal-emotioneel leren, hebben we de zeven stappen van het EDI-model teruggebracht naar vijf stappen. Die zijn als interactieve knoppen verwerkt op het digibord en ook als printtekst te vinden op het te downloaden lesformulier.

1. Weet je nog? (terugblik op de voorafgaande les)
De vorige les ging over pestgedrag en hoe jouw keuze daarin een belangrijke rol kan spelen. Wat weet je nog van die les en wat heb je de afgelopen week gedaan zodat we ons (nog) veiliger voelen in te groep?
2. Start
Cartoon van een aarzelende gewichtheffer. Gesprek over welke gedachten ervoor zorgen dat de gewichtheffer het gewicht niet probeert op te tillen. En over de vraag: welke gedachten kunnen hem helpen het wel te proberen?
3. Uitleg
Uitleg van het lesdoel: Ik weet hoe ik een helpende gedachte kan inzetten.
Bekijken van een filmpje over een meisje dat gefrustreerd raakt bij het uitdelen van briefjes met daarop helpende gedachten omdat het publiek er geen belangstelling voor heeft. Verwerking met gesprek.
Bekijken van voorbeelden van helpende gedachten.
Bekijken en bespreken van de Kwink-slag: De zelfvertrouwer en die laten beplakken met helpende gedachten die de leerlingen zelf bedacht hebben.
4. Oefenen
 - a. Helpende gedachten op de Kwink-slag de Zelfvertrouwer (zie stap hiervoor) voorzien van emoties met behulp van het Kwink emotiewiel. Werkvorm: uitspelen/uitbeelden.
 - b. Activiteitenparcours met uitdagende opdrachten. Daarna bespreken welke helpende gedachten hierbij nodig waren.
 - c. Schrijven van reflectie (individuele opdracht) over wanneer leerlingen zelf een helpende gedachte nodig hebben + verwerking in een creatieve uiting.
5. Check! (evaluatie)
Kwink van de Week: Gebruik de Zelfvertrouwer! Bespreken: Wat ga jij de komende tijd doen met deze Kwink van de Week? Welke helpende gedachten ga jij inzetten?

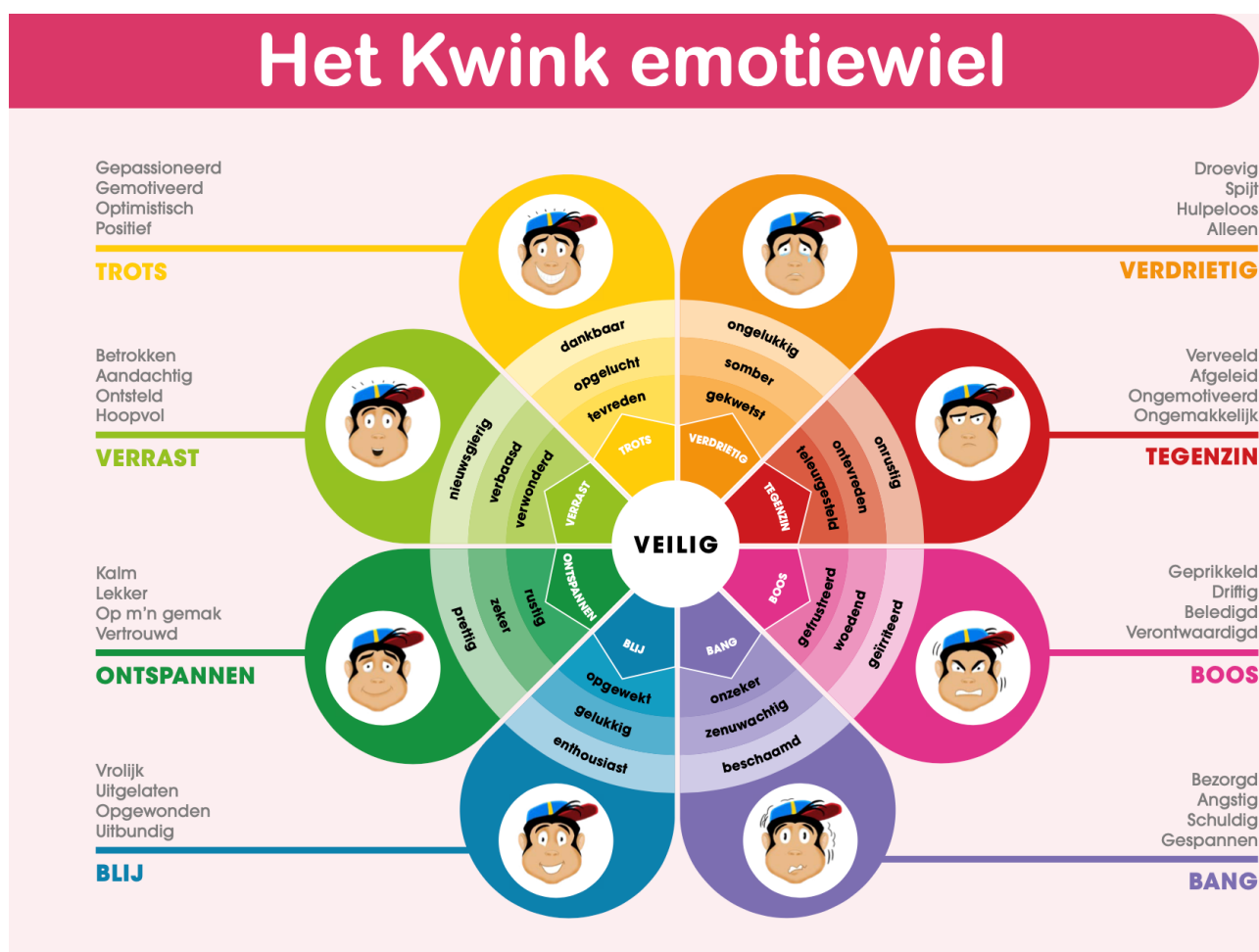
Elke les wordt altijd in deze vaste volgorde gegeven.

Transitie

Om de generalisatie van de lesstof te bevorderen, biedt elke les diverse transitiemomenten waarbij het geleerde vertaald en toegepast wordt in de wereld van de kinderen. Bijvoorbeeld: in de dierenanimatie leren de dieren een aanpak om met ruzie om te gaan. Deze aanpak wordt daarna door de kinderen actief gebruikt in conflictsituaties die zich daarna in de groep of op het plein concreet voordoen. Het geleerde in is altijd specifiek uitgewerkt in een zogenaamde 'Kwink van de Week'. De Kwink van de Week is geformuleerd in termen van een concrete gedragsverwachting. Zie hieronder voorbeelden uit lessen voor de onder-, midden- en bovenbouw:

Emotiewoordenschat met het Kwink emotiewiel

Het Kwink emotiewiel is het hulpmiddel waarmee Kwink op gestructureerde en voor kinderen herkenbare wijze emoties en emotiewoorden een plek geeft in de methode. Het instrument helpt ze taal te geven aan hun gevoelens en de nuances daarin. Hoe genuanceerder een kind zijn emoties kan benoemen, hoe beter een ander zijn emoties en gedrag kan invoelen en/of begrijpen. Daarom is het belangrijk om structureel en planmatig aan de emotiewoordenschat van kinderen te werken. Met behulp van het Kwink Emotiewiel bouwen de kinderen systematisch een emotiewoordenschat op vanuit een basislijst van 32 woorden. Deze woorden komen actief terug in de diverse lessen. Het is een minimumprogramma aan woorden dat de kinderen kennen en zelf in het dagelijks sociaal verkeer gebruiken en bewust kunnen inzetten. Deze basiswoordenschat kan de leerkracht naar eigen inzicht uitbreiden met aanvullende woorden tot een totaal van 64 woorden.

Diverse werkvormen

Voorbeelden van gebruikte werkvormen bij de onderbouw voor het onderdeel 'Oefenen': kringgesprek, tweespraken, vraaggesprek met handpoppen, spelliedjes, rollenspellen, tekenen/schilderen.

Voorbeelden van gebruikte werkvormen bij de middenbouw voor het onderdeel 'Oefenen': kringgesprek, tweespraken, interviews houden, rollenspellen, verbeelden, liedjes, presenteren, coöperatieve werkvormen.

Voorbeelden van gebruikte werkvormen bij de bovenbouw voor het onderdeel 'Oefenen': kringgesprek, tweespraken, interviews houden, debatteren, stellingenspellen, dilemma'spellen, rollenspellen, diverse quizvormen, internet-zoekopdrachten, presenteren, coöperatieve werkvormen.

Kwink-slagen

Met de Kwink-slagen leren we kinderen schoolbreed technieken aan om de SEL-competenties goed en duurzaam te kunnen toepassen. Elk van de vijf SEL-competenties kent een eigen Kwink-slag met bijbehorende poster (tekst en beeld) voor ob/mb en voor bb. Dit zijn de vijf door Kwink ontwikkelde Kwink-slagen:

1. De zelfvertrouwer (besef van jezelf)
2. De zelfontspanner (zelfmanagement)
3. De verderkijker (besef van de ander)
4. De aardigspreker (relaties hanteren)
5. De keuzechecker (keuzes maken)

De Kwink-slagen worden aangeleerd door middel van leerlingvideo's. In deze leerlingvideo's krijgen de leerlingen de techniek kort uitgelegd en worden ook enkele voorbeelden gepresenteerd.

In de Kwink-les wordt er geoefend door middel van:

- Rollenspel
- Situatiebeschrijvingen
- Eigen ervaringen
- Transitievormen
- Persoonlijke evaluaties

Voorbeelden van de leerlingvideo's

Kwink thuis

Kwink biedt ook materiaal voor thuis met vier keer per jaar een ouderbrief met uitleg over de komende (vijf) lessen én met een interactieve poster (ook vier keer per jaar) met opdrachten voor thuis, aansluitend bij de lessen die de leerlingen op school krijgen.

2. Uitvoering

Materialen

Materialen uitvoering

Een school met een abonnement op de interventie krijgt een inlogcode en beschikt daarmee over alle materialen die nodig zijn voor een les: filmpjes, tekeningen, teksten, werkvormen, spelletjes, liedjes, werkbladen, het Kwink emotiewiel, de Kwink-slagen en een afbeelding van de Kwink van de Week (de gedragsverwachting)

Voor de leerkracht is er een lesvoorbereidingsformulier met daarop de competentie die aan de orde is, de groepsfase, het doel, een overzicht van benodigdheden, per EDI-stap uitleg en suggesties voor de transities.

Ook is er een algemene handleiding beschikbaar die scholen bij de start van hun abonnement in print ontvangen. Deze handleiding is ook digitaal altijd beschikbaar.

Materialen ouderbetrokkenheid

Ouders en school zijn partners in de opvoeding. Daarom is het van fundamenteel belang ouders zoveel mogelijk te betrekken. *Kwink stimuleert nadrukkelijk ouderbetrokkenheid door de scholen het volgende aan te bieden:*

- een powerpointpresentatie waarmee leerkrachten ouders aan het begin van het nieuwe schooljaar uitleg kunnen geven bij uitgangspunten, doelen en werking van Kwink. Deze presentatie betreft ouders op een interactieve manier bij de methode en geeft concrete tips om ook thuis aandacht te besteden aan sociaal-emotioneel leren;
- vier keer per schooljaar kant-en-klare ouderbrieven met daarin een vooruitblik op de aangeboden lesinhouden, zodat ouders/verzorgers thuis met dezelfde thema's als school actief aan de slag kunnen;
- vier keer per schooljaar een zogenaamde Koelkastposter met praktische suggesties voor SEL thuis;
- een speciale uitgave van het Kwink magazine voor thuis; altijd te bekijken via www.kwinkopschool.nl
- twee keer per jaar het Kwink magazine, bladerbaar en downloadbaar op www.kwinkopschool.nl
- Kwink-filmpjes die hun kinderen ook op school hebben gezien, zodat er thuis ook gesprek op gang kan komen;
- Kwink-liedjes voor jonge kinderen, zodat ouders thuis kunnen meezingen.

De scholen bepalen zelf wat ze hiervan inzetten.

Materialen werving

Omdat de interventie zich richt op alle leerlingen in het primair onderwijs vindt de werving alleen op schoolniveau plaats. Scholen die nog geen abonnee van Kwink zijn krijgen zowel offline als online mailings; alsmede bezoek van de regiomanagers van de uitgeverij.

Materialen evaluatie

Voor de evaluatie heeft Kwink aansluiting gezocht bij de Sociale Competentie ObservatieLijst (SCOL, met een positieve COTAN-beoordeling). Daarin worden de sociale competenties gemeten. De leerkracht krijgt met de SCOL inzicht in de sociaal-emotionele ontwikkeling gedurende het schooljaar. Scholen kunnen de sociale competenties ook meten met het leerlingvolgsysteem ZIEN!. ZIEN! geeft inzicht in de eventuele

ondersteuningsvragen en helpt leerkrachten het gedrag van kinderen beter te begrijpen. Lijsten in samenwerking met Kindbegrip, Leerling in beeld en Hoofd hart handen zijn in ontwikkeling.

Kwink zelf biedt de volgende drie observatielijsten aan, ontwikkeld in samenwerking met onderwijskundige dr. Kees van Overveld:

1. Observatielijst SEL-competenties

Deze observatielijst is bedoeld om in beeld te brengen in hoeverre en hoe vaak de leraar SEL-competenties demonstreert. De observatie wordt verricht door een andere leraar, een begeleider, een directielid of een andere persoon die bekend is met SEL én ervaring heeft met observeren. (van Overveld, 2020) (Durlak, Domitrovich, Weissberg, Gullota, 2015)

2. Checklist: 'Is je klas een groep?'

Deze lijst laat na het invullen ervan zien of de klas een groep geworden is. Een groep bestaat uit leerlingen en een leerkracht die sociale cohesie laten zien omdat zij zich met elkaar kunnen identificeren en een gezamenlijk doel hebben. Voor Kwink geldt specifiek dat de observatielijst in beeld brengt of de groep ook een positieve groep is die voor elkaar opkomt.

3. Vragenlijst voor leerlingen

Op deze lijst geven leerlingen zelf aan hoe ze vinden dat hun leerkracht omgaat met de SEL-competenties. Dat doen ze door kruisjes te plaatsen onder drie emoticons: lachend (ja), twijfelend (ik weet het niet) en moeilijk kijkend nee of niet zo vaak)

Locatie en type organisatie

X Basisvoorziening voor alle kinderen en jongeren

0 Voorziening voor lichte hulp en ondersteuning

0 Gespecialiseerde hulp

Kwink voor sociaal-emotioneel leren kan alleen in de totale groepen van een school voor primair onderwijs worden uitgevoerd. Het is een schoolbreed programma dat door de eigen leerkrachten wordt uitgevoerd. Zij worden in veel gevallen ondersteund door een IB-er van de eigen school en/of door een hiervoor getrainde Kwink-coach.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Wie zijn de uitvoerders en welke opleiding en competenties hebben zij nodig?

De uitvoerders zijn leerkrachten die naast hun professionele beroepsopleiding geen andere opleiding nodig hebben en geen aanvullende competenties anders dan de vaardigheden die ze krachtens hun beroepsopleiding al behoren te bezitten.

Kwink biedt scholen een gratis basistraining aan die gegeven wordt door de regiomanagers van de uitgeverij. Deze regiomanagers zijn getraind door de projectleider van Kwink, Wouter Siebers. Hij is onderwijsadviseur en master SE(n).

Naast deze basistraining verzorgt de uitgeverij vier verschillende trainingen voor Kwink-coaches. Een Kwink-coach is een interne leerkracht (vaak ook een IB-er) die specifiek verantwoordelijk is voor implementatie van Kwink en duurzame borging; als ook voor het begeleiden van leerkrachten hoe om te gaan met Kwink.

De volgende vier trainingen zijn noodzakelijk om een goed toegeruste Kwink-coach te kunnen zijn:

1. SEL en groepsdynamica

Wat is de achtergrond van SEL? Wanneer werkt SEL het beste? Hoe verloopt groepsvorming? Hoe functioneert een groep door het jaar heen? Hoe zie je dat allemaal terug in Kwink?

2. Met je team aan de slag

Hoe ondersteun jij je team om met elkaar te zorgen dat die basis van SEL er komt en dat iedereen dezelfde 'taal' spreekt? En ook: afstemming over de Kwink-lessen, zichtbaarheid in de school, het belang van transitie, Circus IK (Kwink-model voor gedragsaanpak) en stimuleren van ouderbetrokkenheid.

3. Coaching van collega's

Deze training versterkt de vaardigheden van de Kwink-coach om (nieuwe) collega's in de groep te begeleiden bij het geven van Kwink-lessen en bij vragen over de dynamiek in de groep.

4. Het ontwikkelen van een SEL-plan

Een training voor het implementeren én borgen van Kwink. Het is een werkbijeenkomst waarbij Kwink-coaches een concreet en passend plan van aanpak voor de eigen school maken; met Kwink-coaches van andere scholen.

Deze trainingen worden gegeven door onderwijsspecialisten die speciaal voor dit doel zijn getraind door Wouter Siebers. Voor kosten: zie pagina 18.

Over de inhoud en aard van de vier trainingen geeft Wouter Siebers in een filmpje op de website van Kwink een heldere uitleg.

Kwink biedt ook:

- a. een **opfristraining** aan voor een heel team. De kosten hiervoor zijn: € 975,-;
- b. een starttraining aan, , speciaal bedoeld voor leerkrachten die nieuw op een Kwink-school komen werken. Kosten: € 195,- per persoon.

Iedere leerkracht volgt de basistraining voor leerkrachten bij de start van Kwink op een school. Deze training kan gegeven worden door een Kwink-trainer of een gediplomeerde gedragsspecialist van de school zelf. Daarnaast is de aanstelling van een interne Kwink-coach (dit kan ook een gedragsspecialist of KC'er zijn) verplicht. Deze coach volgt minimaal één van de vier Kwink-coachtrainingen. Optionele trainingen zijn beschikbaar voor verdieping en borging, zoals de opfristraining voor het hele team en de starttraining voor nieuwe leerkrachten.

De trainingen worden gegeven door onderwijsspecialisten die hiervoor zijn opgeleid. Voor nieuwe leerkrachten is er een starttraining beschikbaar.

Kwaliteitsbewaking

De kwaliteit van de interventie bewaken en borgen we door met een klankbordgroep te werken die bestaat uit gebruikers van Kwink. Deze gebruikers komen uit verschillende delen van het land. De klankbordgroep komt twee keer per schooljaar bij elkaar, samen met de ontwikkelaars van Kwink. De klankbordgroep geeft zijn mening over bestaand en te ontwikkelen materiaal en probeert nieuwe onderdelen uit in de praktijk voordat de redactie van Kwink die verwerkt in bijvoorbeeld nieuwe lessen. Redactieleden wonen

twee keer per jaar bij toerbeurt lessen bij om de kwaliteit van de uitvoering te ervaren en het gesprek daarover te kunnen voeren.

Dr. Kees van Overveld is inhoudelijk adviseur van de uitgever. Hij beoordeelt de inhoud van de methode en spreekt met de projectleider van Kwink de nieuwste ontwikkelingen op het domein van sociaal-emotioneel leren door.

Om het jaar organiseert de uitgever een symposium over SEL. Doel: kennisoverdracht en inspiratie voor gebruikers, onderwijsadviesdiensten en andere externe specialisten. Subdoel: de 'thermometer steken in een grote gebruikersgroep'.

De uitgever organiseert jaarlijks een gebruikersbijeenkomst met informatie van prominente sprekers. Deze informatie en ervaringen worden via de website gedeeld met alle gebruikers.

Iedere school met Kwink stelt een eigen, interne Kwink-coach aan. Deze functionaris wordt door de uitgever ondersteund met trainingen en met het speciale katern: 'De Kwink-coach'.

Iedere school met Kwink stelt een interne Kwink-coach aan. Deze coach monitort de uitvoering van de lessen, begeleidt collega's en rapporteert jaarlijks aan de schoolleiding. De uitgever ondersteunt dit proces met een digitale monitoringsmodule en klankbordgroepbijeenkomsten. Jaarlijks wordt een gebruikersbijeenkomst georganiseerd voor kennisdeling en feedback.

Randvoorwaarden

De leerkrachten geven de Kwink-lessen. Zij hebben dankzij hun professionele beroepsopleiding geen andere opleiding nodig om Kwink te kunnen uitvoeren. Zij kunnen de kennis en vaardigheden inzetten die ze dankzij hun beroepsopleiding bezitten. Belangrijk is wel zij vanuit eenzelfde visie werken en dat er cohesie is tussen leerkrachten.

Een belangrijke vereiste is dan ook draagvlak binnen de school. Het is belangrijk dat iedereen in de school consequent dezelfde gedragslijnen volgt. Hoe meer teamleden handelen vanuit dezelfde concepten en dezelfde gedragslijnen hanteren, des te meer is sprake van een duidelijk schoolklimaat dat het leren, dus ook het sociaal leren, bevordert. Daarnaast is het belangrijk dat de schoolleiding (het ontstaan van) de gemeenschappelijke visie bevordert door interventieprogramma Kwink regelmatig in teamvergaderingen aan de orde te stellen en erop toe te zien dat de leerkrachten handelen vanuit dezelfde concepten en conform de afgesproken gedragslijnen. Ook de ICT-infrastructuur moet op orde zijn.

Voor een goede uitvoering zijn de volgende randvoorwaarden essentieel:

- Draagvlak binnen het team en de schoolleiding
- Stimulering en bewaking van gebruik door de schoolleiding
- Goede ICT-infrastructuur
- Aandacht voor de context van de school, zoals samenstelling van de wijk, sociale achtergrond en taal van de leerlingen
- Actieve ouderbetrokkenheid, met aandacht voor diversiteit in thuissituaties
- Aanpassing van het programma aan de specifieke context van de school indien nodig
- Implementatie en borging
- Kwink biedt een verplicht implementatieplan voor nieuwe scholen, bestaande uit:

- Een startbijeenkomst met het hele team
- Basistraining voor alle leerkrachten
- Aanstellen en trainen van een interne Kwink-coach
- Opstellen van een schoolbreed SEL-plan, afgestemd op de context van de school
 - Jaarlijkse evaluatie en bijstelling van het SEL-plan
- Optioneel: begeleiding door een onderwijsadviesbureau

De implementatietraining wordt afgestemd op de situatie en wensen van de school en behandelt onder andere: voorbereiding van Kwink-lessen, groepsvorming, visie op gedrag, voorbeeldgedrag van leerkrachten, zichtbaarheid van Kwink in de school, ouderbetrokkenheid, koppeling met leerlingvolgsystemen en pedagogisch vakmanschap. Bij de implementatie van Kwink wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de context van de school. Dit betekent dat er bij de start en tijdens de uitvoering aandacht is voor kenmerken als de samenstelling van de wijk, de sociale achtergrond en de thuistaal van de leerlingen. De implementatietraining en het schoolbrede SEL-plan worden op maat gemaakt, zodat deze aansluiten bij de specifieke situatie en behoeften van de school. Leerkrachten en de interne Kwink-coach worden gestimuleerd om in teamoverleg te bespreken welke aanpassingen nodig zijn om alle leerlingen te bereiken, bijvoorbeeld door extra aandacht te besteden aan taalondersteuning of door samen te werken met ouders en lokale partners.

Ouderbetrokkenheid krijgt een structurele plek in de aanpak: scholen ontvangen praktische materialen voor thuis, zoals ouderbrieven en Koelkastposters, en worden ondersteund met een ouderavond-presentatie en het Kwink magazine. De Kwink-coach heeft als expliciete taak om ouders te betrekken bij sociaal-emotioneel leren, bijvoorbeeld door het thema jaarlijks te agenderen en ouders actief te informeren over de inhoud en doelen van de lessen. Zo wordt de verbinding tussen school en thuis versterkt en wordt het sociaal-emotioneel leren verankerd in de leefwereld van alle kinderen.

Werkzame factoren

Kwink heeft bij de ontwikkeling van het interventieprogramma gekozen voor een 'evidence based benadering'. Het programma sluit aan bij belangrijke werkzame factoren die we kennen vanuit de wetenschappelijke literatuur door:

- de SEL-competenties centraal te stellen;
- schoolbreed op hetzelfde moment aan dezelfde competentie te werken;
- aan te sluiten bij de groepsfases in een schooljaar;
- met de leerlingen een emotiewoordenschat op te bouwen;
- structureel aandacht te hebben voor transitie;
- leerlingen en schoolteam gedragsregulerende technieken aan te leren,
 - meer specifiek:
 - inzicht te bieden in sociale situaties waarbij emoties gedachten en gedrag bepalen;
 - impulsief gedrag te leren omzetten naar doelgericht gedrag;
 - schoolbreed betrokkenheid te tonen op alle leerlingen als persoon;
- handelingsverlegenheid zoveel mogelijk te voorkomen.

Het inbouwen van bewezen werkzame factoren is echter niet voldoende. 'Goede instructies en ondersteuning van de leraar zijn onmisbaar om (als onderwijsprogramma) daadwerkelijk effectief te kunnen zijn', aldus een uitspraak van onderwijswetenschapper prof. dr. Paul Kirschner. De handleiding van Kwink ondersteunt leraren dan ook bij zowel het geven van goede instructies als bij de afstemming op de ondersteuningsbehoeften die individuele leerlingen (kunnen) hebben op het domein van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Daarnaast draagt Kwink, door de sociale competenties centraal te stellen,

in voorwaardelijke zin bij aan de burgerschapsvorming van leerlingen. Het gaat dan om relevante, voorwaardelijke aspecten die daarbij een rol spelen zoals: jezelf leren kennen, het herkennen van emoties, het inleven in anderen, een constructieve bijdrage kunnen leveren aan een groep en verantwoorde keuzes maken.

Implementatie

In principe kan een school met bevoegde leerkrachten de interventie zelfstandig invoeren. Voor scholen die daar hulp bij willen, is er een aantal mogelijkheden:

- een gebruikersinstructie (filmpje) op de website;
- een digitale presentatie over inhoud, achtergrond en gebruik;
- een presentatie over inhoud, achtergrond en gebruik door een van de regiomanagers van de uitgeverij;
- een implementatietraining voor het hele team door onderwijskundige dr. Kees van Overveld of door onderwijsadviseur Wouter Siebers;
- begeleiding bij implementatietraject door een onderwijsadviesbureau dat een 'train-de-trainer-cursus' gevolgd heeft bij Kees van Overveld;
- speciale trainingen voor Kwink-coaches (zie 'Opleiding en competenties van de uitvoerders').

Fase	Activiteiten & Verantwoordelijkheden	Borging & Monitoring
1. Voorbereiding	- Schoolteam en directie vormen gezamenlijk draagvlak - Aanstelling van een interne Kwink-coach - Inventarisatie schoolcontext (wijk, sociale achtergrond, thuistaal, bestaande initiatieven) - Opstellen implementatieplan op maat	- Plan wordt besproken en vastgesteld in het team - Kwink-coach legt afspraken vast en bewaakt voortgang
2. Training	- Basistraining voor alle leerkrachten - Training voor Kwink-coach (keuze uit vier modules) - Optioneel: starttraining voor nieuwe leerkrachten, opfristraining voor team	- Aanwezigheid wordt geregistreerd - Kwink-coach ondersteunt collega's in de praktijk
3. Uitvoering	- Startbijeenkomst met hele team - Schoolbreed werken met Kwink-lessen (minimaal 20 per jaar) - Gebruik van alle materialen (inclusief oudercommunicatie) - Kwink-coach coördineert uitvoering en ondersteunt leerkrachten	- Observaties en feedbackrondes door Kwink-coach - Jaarlijkse bespreking voortgang in teamvergadering
4. Ouderbetrokkenheid	- Inzet van ouderbrieven, Koelkastposters, ouderpresentaties en Kwink-magazine - Jaarlijkse ouderbijeenkomst over SEL - Aandacht voor diversiteit in communicatie en aansluiting bij thuissituaties	- Evaluatie van ouderbetrokkenheid door team en Kwink-coach - Opnemen in schoolplan en jaarverslag
5. Monitoring & Evaluatie	- Gebruik van observatie-instrumenten (SEL-competenties, 'Is je klas een groep?', leerlingvragenlijst) - Koppeling met leerlingvolgsysteem (SCOL/ZIEN!)	- Kwink-coach verzamelt en bespreekt resultaten met team en directie - Bijsturen op basis van evaluatie

	- Jaarlijkse evaluatie van uitvoering en resultaten	
6. Structurele borging	- Jaarlijks actualiseren van het SEL-plan - Deelname aan klankbordgroep en gebruikersbijeenkomsten - Inbedding van Kwink in schoolbeleid en teamoverleggen	- Jaarlijkse rapportage aan directie - Cyclisch bijstellen van aanpak op basis van praktijkervaringen

Implementatieplan Kwink

Haalbaarheid doelen

De doelen van Kwink zijn haalbaar binnen de genoemde randvoorwaarden en kosten. De methode is zo ontwikkeld dat deze praktisch uitvoerbaar is voor alle reguliere basisscholen, ongeacht omvang of samenstelling. De benodigde materialen zijn volledig digitaal beschikbaar, vragen weinig voorbereidingstijd en zijn direct inzetbaar in de klas. De vaste opbouw van de lessen, de duidelijke handleiding en de inzet van de interne Kwink-coach zorgen ervoor dat leerkrachten goed worden ondersteund en dat de uitvoering binnen de reguliere lestijd mogelijk is. De kosten zijn transparant en overzichtelijk: het jaarabonnement per groep is laagdrempelig, en de bijbehorende trainingen en aanvullende scholing zijn betaalbaar en goed in te plannen binnen het bestaande scholingsbeleid van scholen. Door de schoolbrede aanpak, de structurele aandacht voor implementatie en borging, en de monitoring via observatie-instrumenten en leerlingvolgsystemen, is het aannemelijk dat de gestelde doelen binnen de geschetste randvoorwaarden en kosten daadwerkelijk bereikt kunnen worden. Kwink sluit bovendien aan bij bestaande onderwijsstructuren en vraagt geen extra inzet van specialistische externe professionals, waardoor de haalbaarheid voor scholen verder wordt vergroot.

Kosten

Materiële kosten

Een jaarabonnement op Kwink kost € 150- (incl. BTW) per groep*) per jaar. De methode wordt schoolbreed aangeboden. Scholen betalen dus het aantal groepen x € 150- voor een jaargang. Het jaarabonnement kan ieder gewenst moment ingaan.

**) Een combinatiegroep van twee of drie leerjaren telt bij de prijsberekening als één groep.*

Personele kosten

Omdat de eigen groepsleerkracht de interventie in de gewone lestijd uitvoert zijn er geen personele kosten. Er kunnen wel aanvullende kosten bijkomen zoals de kosten voor een training. Een training kost € 975,- (inclusief btw), ongeacht het aantal deelnemers per school. De kosten voor een training voor een leraar die start met Kwink zijn € 210,- (inclusief btw),

3. Onderbouwing

Probleem

Het probleem dat Kwink wil aanpakken is probleemgedrag in de klas dat positieve groepsvorming in de weg staat.

Aard van het probleem

Verstorend gedrag kan bestaan uit externaliserend en internaliserend probleemgedrag:

- Externaliserend probleemgedrag omvat gedragingen zoals agressie, opstandigheid en storend gedrag. Leerlingen die zich zo gedragen, kunnen vaak conflicten uitlokken en de sfeer in de klas verstoren, wat zowel de leerkracht als de andere leerlingen belemmert in het creëren van een rustige leeromgeving.

- Internaliserend probleemgedrag omvat gedragingen zoals teruggetrokkenheid, angst en sociaal isolement. Leerlingen die zich terugtrekken, missen vaak belangrijke sociale interacties en kunnen zich eenzaam voelen, wat hun betrokkenheid bij klasactiviteiten en hun leerprestaties negatief beïnvloedt.

Oorzaak van het probleem

De oorzaken voor probleemgedrag in een klas en het ontstaan van een negatieve groep vind je in de verschillende systemen in de leefomgeving van een kind.

Volgens het Sociaal Ecologische model uit de theorie van Bronfenbrenner (1977) kun je verschillende systemen in de leefomgeving van een kind onderscheiden:

- Microsysteem: het kind
- Mesosysteem: directe omgeving van het kind; gezin, school, e.d
- Exosysteem: volgende cirkel; vrienden, familie, buurt
- Macrosysteem: normen, waarden, economische en wettelijke invloeden.
- Verstorend gedrag en probleemgedrag zijn niet 'de schuld van de leerling', maar een samenspel tussen factoren in de verschillende systemen van de leefomgeving van het kind.

Gebaseerd op Van Lieshout (2008) kun je verschillende risicofactoren voor verstorend en probleemgedrag onderscheiden in de verschillende systemen.

Op microsysteemniveau zijn dat onder andere:

Complicaties tijdens zwangerschap of geboorte, een laag IQ, ontwikkelingsachterstanden, taalproblemen, ongevoelig gedrag, aandachtsproblemen en verzet tegen discipline.

Op mesosysteemniveau zijn dat onder andere:

Groot gezin, werkloosheid van de ouders, gezinscriminaliteit, laag onderwijsniveau ouders, niet-consistente opvoeding, fysieke straf, kindermishandeling, afwijkend gedrag broertjes of zusjes, sociaal isolement, slechte relatie tussen de ouders, positieve houding van ouders ten opzichte van probleemgedrag, zwakke schoolorganisatie.

Op exosysteemniveau zijn dat onder andere:

Afwijzing door leeftijdsgenoten, pesten, gepest worden, veel buurtcriminaliteit.

Sociaal competent

Kind en leefomgeving zullen elkaar voortdurend beïnvloeden, maar ook door elkaar beïnvloed worden. Beide veranderen als gevolg van de interactie (Braet & Prins, 2008) (van Overveld, 2017). De psychologische basisbehoefte van elk kind is om zich competent en autonoom te voelen in relatie tot zijn leefomgeving, zodanig dat er sprake is van balans tussen zich aanpassen aan zijn omgeving en deze zelf positief beïnvloeden (Stevens, 2004; Van Bilsen, Jonkers, Schuurman & Swager, 1991).

Hiervoor heeft het sociale vaardigheden nodig en moet het sociaal competent zijn. Een individu wordt sociaal competent genoemd als hij over adequate sociale vaardigheden beschikt. Door sociale vaardigheden heeft het kennis op sociaal gebied. Inzicht in en reflectie op eigen en andermans sociaal gedrag geven blijk van sociale competentie (Bijlstra & Doornenbal, 2008).

Bij de meeste kinderen ontwikkelen sociale vaardigheden en sociale competentie zich vanzelf. Sommige kinderen hebben, door genoemde risicofactoren in een of meerdere systemen van hun leefomgeving, moeite om sociale vaardigheden aan te leren en sociaal competent te worden (Ringrose & Nijenhuis, 1986).

Sociaal incompetent

Een sociaal incompetent kind mist de balans tussen zich aanpassen aan zijn leefomgeving en deze zelf positief beïnvloeden en zal de omgeving waarschijnlijk negatief beïnvloeden. Dit kind kan ook op school verstorend gedrag of probleemgedrag laten zien en zal aan het leer- en leefklimaat in de groep weinig positiefs bijdragen. Sociale incompetentie blijkt tevens een belangrijke voorspeller voor problemen bij de ontwikkeling van kinderen (Collot d'Escury- Koenigs, Snaterse & Mackaay-Cramer, 1995; Verhulst, Donker & Hofstra, 2001).

Gezien het huidige onderwijsklimaat (waaronder de focus op academisch leren), zal de leerkracht vooral gericht zijn op de leertaak in de benadering van de leerlingen. Hij signaleert niet, te weinig of te laat dat er een sociaal-emotioneel probleem aan ten grondslag ligt dat vraagt om meer sociaal-emotioneel leren en een veiliger groepsklimaat. Terwijl juist leerlingen die moeite hebben met prestatiedruk, én leerlingen die te veel bezig zijn zich staande te houden in een onveilig leer- en leefklimaat en een gebrek aan focus op de leertaken laten zien, zeer gebaat te zijn bij aandacht voor sociaal-emotioneel leren (Osher, Dwyer & Jimerson, 2006).

Handelingsverlegenheid leraren

Ten slotte is handelingsverlegenheid van leraren ook een belangrijke oorzaak. Onderzoek toont aan dat leraren zich vaak handelingsverlegen voelen bij het integreren van SEL in hun dagelijkse praktijk vanwege een gebrek aan gerichte training en ondersteuning (Jennings & Greenberg, 2009; Collie et al., 2012). Dit omvat het ontwikkelen van vaardigheden om de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen en om te gaan met gedragsproblemen.

Ernst van het probleem

Uit onderzoek blijkt dat externaliserend gedrag vaak voorkomt en kan leiden tot verstoringen in de klas (Deklerck, 2010).

In 2021 rapporteert 16% van de leerlingen in groep 8 gedragsproblemen. In 2017 en de jaren daarvoor kwamen gedragsproblemen vaker voor onder jongens dan meisjes. In 2021 is hier echter verandering in gekomen. Voor het eerst vertonen meer meisjes dan jongens gedragsproblemen. Dit blijkt uit het onderzoek Health Behavior in School aged Children. Er is in het HBSC-onderzoek gebruik gemaakt van de Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ) waarbij onderscheid wordt gemaakt in de probleemschalen: emotionele problemen, gedragsproblemen, hyperactiviteit en problemen met leeftijdsgenoten. Gedragsproblemen bestaan uit symptomen van externaliserende stoornissen, variërend van agressief gedrag (vechten en boos worden) tot liegen en stelen (Boer e.a., 2022).

Omvang en spreiding van het probleem

Onderzoek toont aan dat een aanzienlijk deel van de leertijd in Nederlandse scholen verloren gaat aan ordehandhaving. Ruim 17% van de leertijd in Nederlandse scholen gaat verloren aan ordehandhaving (Talis, 2018). Nederland staat in de top 10 van laagst scorende landen qua discipline (Pisa, 2018).

Probleemgedrag komt overal voor, zowel in stedelijke als plattelandscholen, en treft leerlingen uit alle sociaaleconomische lagen. Veel scholen ondervinden grote uitdagingen in het bouwen aan een stevig pedagogisch klimaat (Horeweg en Schmeier, 2018).

Gedetailleerde cijfers over positieve of negatieve groepen in het regulier primair onderwijs zijn niet voor handen. Vaak is er sprake van pestgedrag in een negatieve groep. Alhoewel dit niet altijd zo is, geven we hier toch een aantal wel bekende, meer algemene cijfers over pestgedrag in de groepen 6 t/m 8, om enigszins richting te geven aan ideeën over de omvang van het probleem van een negatieve groep. Elf procent van de kinderen in de groepen 6 t/m 8 is slachtoffer van pestgedrag. 4% van de leerlingen in de groepen 6 t/m 8 geeft aan zelf pester te zijn. Deze gegevens zijn afkomstig uit de Veiligheidsmonitor, waarin elke twee jaar het veiligheidsgevoel van leerlingen en personeel in het primair en voortgezet onderwijs in kaart wordt gebracht (Van den Broek e.a, 2022).

Gevolgen

De negatieve invloed van leerlingen met gedragsproblemen neemt waarschijnlijk toe als scholen hun aanpak wat betreft het omgaan met gedrag niet optimaliseren (meer systematisch en effectiever vormgeven). Denk aan het systematisch verstoren van lessen waardoor de leerling zelf maar ook andere kinderen zich minder goed kunnen concentreren. Gevolg: meer ruzies en vechtpartijen, meer pestgedrag, een gevoel van onveiligheid en een negatief groepsklimaat.

Op de lange termijn kan grenzeloos gedrag op school zich ontwikkelen tot grenzeloos gedrag in de maatschappij. Uit onderzoek naar ontwikkelingspaden komt naar voren dat kinderen die op jonge leeftijd externaliserend probleemgedrag laten zien, grote kans hebben tot het ontwikkelen van later ernstiger antisociaal gedrag (Loeber, Farrington, Stouthamer-Loeber, & Raskin White, 2008).

In een ideale klas zouden leerklimaat en leefklimaat samenvallen of op elkaar afgestemd zijn (Gielis, Konig & Lap, 1996). Leerlingen investeren hun energie in de les zolang hun aandacht niet wordt opgeëist door het leefklimaat. Hieruit kun je de conclusie trekken dat in een negatieve groep, waar de aandacht van de kinderen naar het leefklimaat gaat, de leerresultaten achterblijven bij wat je mag verwachten gezien het potentieel van de kinderen.

Een toename van het aantal kinderen met gedragsproblemen in school het gevoel van onbekwaamheid bij de leraren in de hand werken. Interactieproblemen, dan wel het niet goed kunnen omgaan met gedragsproblemen (handelingsverlegenheid), beïnvloedt het zelfvertrouwen van de leraar als professional op negatieve wijze en zal stress, onzekerheid en gevoelens van incompetentie opleveren (Goei & Kleijnen, 2009). De economische kosten van probleemgedrag in de klas zijn hoog. Dit omvat de kosten van extra ondersteuning en interventies, evenals de verminderde productiviteit van leerkrachten die veel tijd besteden aan gedragsmanagement.

Bovendien kan het constant omgaan met probleemgedrag leiden tot verhoogde stress en burn-out bij leerkrachten, wat weer invloed heeft op hun effectiviteit en welzijn.

Aan te pakken factoren

Door gestructureerd en structureel met de interventie te werken, komt er meer aandacht voor sociaal-emotioneel leren op school. Dit oefenen de kinderen op school waardoor ze in hun ontwikkelingsproces fundamentele levensvaardigheden (SEL-competenties) verwerven zodat zich zichzelf, hun vriendschappen en hun taken effectief en moreel verantwoord kunnen vormgeven.

Door hier acht jaar lang wekelijks of tweewekelijks schoolbreed aan te werken zullen de subdoelen van de interventie worden bereikt en de factor van de sociale incompetentie bij kinderen aangepakt. Kinderen ontwikkelen zich op de vijf sociaal-emotionele competenties (subdoel 1), komen voor elkaar op, kennen elkaars talenten en waarderen die positief (subdoel 2) en kunnen hun innerlijke wereld genuanceerd verwoorden (subdoel 3). Ze kunnen de aangeboden technieken via de Kwink-slagen - voor het positief en duurzaam in praktijk brengen van elk van de vijf sociaal-emotionele competenties – toepassen en kennen doel en inhoud hiervan (subdoel 4). Ze kennen de waarden en normen van de gedragsaanpak (Circus IK; subdoel 5).

Hierdoor mag je verwachten dat het kind sociaal vaardiger wordt en een goede balans vindt tussen zich aanpassen aan zijn leefomgeving en deze zelf positief beïnvloeden. Door dit geheel wordt verstorend gedrag in de klas voorkomen en wordt de klas een positieve groep (hoofddoel van de interventie).

De inzet van de vijf SEL-competenties zijn in deze preventieve aanpak dus beschermende factoren die mede helpen voorkomen dat leerlingen verstorend gedrag gaan ontwikkelen én factoren die beschermen tegen het ontstaan van een negatieve groep.

Verantwoording

Vijf sociaal-emotionele competenties

Om bovenstaande factoren aan te pakken, en via de subdoelen het doel van de interventie te behalen, maakt Kwink gebruik van lesinhouden die zijn gebaseerd op het inzicht dat effectieve programma's voor sociaal-emotioneel leren gebaseerd zijn op de vijf essentiële sociaal-emotionele competenties: besef van jezelf; zelfmanagement; besef van de ander; relaties kunnen hanteren en keuzes kunnen maken. Het zijn vaardigheden waarmee een kind zichzelf, zijn vriendschappen en zijn taken effectief en moreel verantwoord kan vormgeven (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning - CASEL, 2007).

De interventie maakt gebruik van een vertaling per bouw (onder-, midden- en bovenbouw) van het primair onderwijs van deze vijf competenties naar zichtbaar leerlinggedrag, zoals beschreven in Groepsplan Gedrag (Van Overveld, 2012 en 2017) om zo goed bij de verschillende leeftijden van de leerlingen aan te sluiten. Dit zichtbaar leerlinggedrag, ontleend aan een van de vijf sociaal-emotionele competenties, bepaalt de inhoud van een Kwink-les. De kinderen leren het gewenste gedrag aan, verwerven de attitude die nodig is voor het gewenste gedrag, of reflecteren op hun eigen en andermans handelen ten aanzien van het gewenste gedrag. We baseren in ons in Kwink op de leerlijnen zoals deze zijn beschreven in SEL als basis (van Overveld, 2017).

Er wordt schoolbreed aan dezelfde competentie gewerkt. Hierdoor ontstaat duidelijkheid over wat gewenst gedrag is en wordt de schoolomgeving voor de kinderen en leerkrachten meer gestructureerd en meer voorspelbaar en daarmee veiliger. Kinderen

en leerkrachten zullen zich sociaal competentier gedragen. Dit heeft invloed op de sfeer in de school, deze zal positiever worden (van Overveld, 2017).

Groepsfases

Bij de structurering van de lesinhoud laat de interventie zich leiden door de inzichten over groepsdynamica. Elke groep gaat opeenvolgende fases in de groepsvorming door. Die fases, onderscheiden door Tuckman (1965), zijn:

1. forming: kennismaking en oriëntatie: wie is wie en hoe werkt het hier;
2. norming: normen, regels en gedragsverwachtingen, al dan niet op basis van de benadering van Positive Behavior Support waarin de gezamenlijke waarden van het schoolteam centraal staan;
3. storming: de strijd om de hiërarchie, een sociaal 'gevecht' om op verbaal, fysiek en 'digitaal' vlak zo hoog mogelijk te komen;
4. performing: zijn de eerste drie fases goed verlopen, dan is dit de periode van een positief leer- en leefklimaat en is de klas een groep;
5. adjourning: de periode van voorbereiden op het afscheid.

Een leerkracht zal moeite moeten doen om van de leerlingen die bij elkaar gezet zijn, een veilige, hechte groep te maken. Jarenlang onderzoek naar groepsdynamica toont aan dat een leraar die rekening houdt met de fases die een groep doormaakt en daar zowel sturend als volgend in acteert, de beste voorwaarden creëert voor een succesvol en prettig schooljaar (Van Overveld, 2012). Door het geven van de Kwink-lessen doet de leerkracht deze moeite en is hij zowel sturend als volgend bezig, net wat de groep, de groepsvorming en/of de lesinhoud op dat moment vraagt. Zijn basis is de Kwink-les, die competenties aanvielt vanuit wat er in die fase van het groepsproces nodig is. Aan het begin van het schooljaar wordt bijvoorbeeld voor de bovenbouw bij de competentie 'Besef van jezelf' een les gegeven met als doel 'Ik weet hoe ik kan werken aan een veilige groep'. De doelstellingen voor de lessen, altijd voorvloeiend uit een van de vijf sociaal-emotionele competenties, worden toegesneden op de behoefte van de groep in de fase van het groepsproces waarin de les gegeven wordt.

Het combineren van sociaal-emotionele competenties en de fases van het groepsvormingsproces is betrekkelijk nieuw. Alhoewel er nog geen onderzoek naar de effectiviteit gedaan is, mag van deze nauwkeurige afstemming (het aanbieden van sociaal-emotionele competenties op de behoefte van de groepsleden in een bepaalde groepsfase) veel verwacht worden.

Emotiewoordschat

Tijdens de lessen reflecteren kinderen op hun eigen gedrag en dat van anderen. Daarvoor moeten ze taal leren waarmee ze hun innerlijke wereld kunnen verwoorden. Hoe genuanceerder kinderen hun emoties kunnen benoemen, hoe beter een ander die emoties en bijbehorend gedrag kan invoelen en/of begrijpen (Van Overveld, 2017). Daarom biedt de interventie in totaal 64 emotiewoorden structureel en planmatig aan door ze in de klas op te hangen. Elke les worden emotiewoorden aangeboden die bij de les passen. Deze worden door de leerkracht met behulp van het Kwink Emotiewiel uitgelegd en verbeeld en kunnen vervolgens direct gebruikt worden in de opdrachten. De betekenisvolle context en de herhaling bevorderen de opname in de passieve en actieve woordenschat van de kinderen.

Uit onderzoek blijkt dat woorden het beste verworven worden wanneer ze in een betekenisvolle context en in samenhang met andere woorden worden aangeleerd (o.a. Graves, 2006; Verhelst, 2002).

Organisatorisch

EDI-model

EDI geeft de leerkracht het gereedschap om met alle leerlingen in het primair onderwijs de leerdoelen te bereiken. Door kwalitatief goede instructie en leerlingen actief te betrekken bij de inhoud van de lessen, wordt er een grote mate van betrokkenheid gerealiseerd, nemen gedragsproblemen af en neemt de leerwinst toe.

Een effectieve leerkracht wacht niet totdat leerlingen uitvallen en extra hulp buiten de klas moeten ontvangen of op een eigen leerprogramma worden gezet. EDI maakt gebruik van 9 lesfasen en vier technieken. Er is brede consensus over de effectiviteit van EDI. Belangrijk hierin is de geleidelijke afgifte van verantwoordelijkheid (het GRRIM-model). IK (de leraar doet het voor) WIJ (de leerlingen doen mee) JULLIE (de leerlingen doen het samen) JIJ (de leerling doet het zelf) (Hollingsworth & Ybarra, 2020).

Effectieve werkvormen

Bij de uitleg en het oefenen maakt de interventie onder andere gebruik van de volgende effectieve werkvormen: animaties, gesprekken, (rollen)spellen en presentaties.

De animaties laat de kinderen leren door observeren en analyseren van het (on)gewenste gedrag. In het gesprek dat de leerkracht met hen voert na het bekijken van de animatie verwoorden ze wat ze gezien hebben en wat ze daarvan vinden. De gesprekken dragen - in combinatie met (rollen)spellen en andere werkvormen - bij aan het leereffect, omdat kinderen samen analyseren en ze feedback krijgen op hun mening over gedrag (zie o.a. Entwistle, 1987; Vermunt, 1992).

Uit onderzoek blijkt dat rollenspellen effectieve middelen zijn om vaardigheden aan te leren en te reflecteren op eigen en andermans gedrag. Kinderen leren eerst door observatie als ze het rollenspel uitgevoerd zien worden door een ander. Vervolgens analyseert de groep wat ze gezien hebben en leren ze via mondelinge instructie. Daarna gaan ze zelf spelen en leren ze door te doen. Wanneer ze hierop feedback krijgen en opnieuw het rollenspel spelen, leren ze door deze feedback en de herhaalde oefening (Kaminsky, Valle, Filene & Boyle, 2008). Kinderen doen zo kennis op over gewenst gedrag en oefenen hiermee, onder andere in de rollenspellen, direct op een plek waar ze deze kunnen gebruiken. Dit is de basis voor het bewerkstelligen van een gedragsverandering (Skinner, 1953; Bandura, 1973).

De presentaties (m.n. gebruikt in midden- en bovenbouw) hebben voor het kind dat de presentatie geeft een positief leereffect, omdat het zich verdiept in het onderwerp. De kinderen die de presentatie aanhoren, zullen - net als bij een rollenspel - leren door observatie en analyse.

Generalisatie en transitie

Het is niet vanzelfsprekend dat een kind wat het geleerd heeft in een Kwink-les automatisch toepast in andere lessen. En ook niet dat het geoefend gedrag in de klas daarna op de gang en op het plein laat zien. Om het geleerde vlot toe te passen in een andere situatie dan waarin het is aangeleerd, is generalisatie nodig (Van Overveld, 2012). Om deze generalisatie en transitie van de inhoud van de lessen tijdens andere momenten gedurende de week te bevorderen, geeft de interventie ook extra suggesties passend bij de doelstelling en de gedragsverwachting. Bovendien kunnen de leerkrachten voor ideeën putten uit het speciale katern: 'Kwink... de transitie'.

- *De Kwink van de Week*

De Kwink van de Week is een duidelijke, zichtbare gedragsverwachting.

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

- a. *Verslag onderzoek Kwink. Verslag onderzoek naar gebruik en ervaringen met de methode Kwink voor sociaal-emotioneel leren.* Van Midden en Siebers, 2022. De publicatie is zowel intern als extern gedeeld.

Onderdelen onderzoek

De opzet van het onderzoek bestond uit de volgende onderdelen:

- Methode van onderzoek
- Periode van onderzoek
- Onderzoeksgroep (doelgroep van de interventie)
- N (aantal respondenten)
- Het bereik van de interventie
- Inzicht in de mate waarin activiteiten volgens plan zijn uitgevoerd
- Succes- en faalfactoren volgens uitvoerders en doelgroep
- Waardering en ervaring van uitvoerders en doelgroep

Methode van onderzoek

De methode van onderzoek was een schriftelijke enquête waarvan Kwink-gebruikers (leerkrachten regulier primair onderwijs) via een online-formulier de vragen konden beantwoorden. Aan de hoofd- en subvragen, zoals die door het NJI zijn voorgeschreven, hebben we vragen toegevoegd die specifiek ingaan op de kenmerken van Kwink én vragen over Kwink op schoolniveau die het gebruik van de interventie in de groep overstijgen.

- b. Het betreft een procesevaluatie, behoefteanalyse en tevredenheidsmeting. Het onderzoek vond plaats in het voorjaar van 2022 waarbij ondervraagde leerkrachten terug hebben gekeken over een periode van zeven jaar (2015/2021). Voor dit onderzoek zijn 100 van de toen 1159 Kwink-scholen gevraagd om mee te doen. De selectie van die 100 scholen is at random tot stand gekomen. Van die 100 benaderde scholen hebben leerkrachten van 49 verschillende scholen meegedaan. Dit aantal van 49 leerkrachten is 4,2% van de totale doelgroep. Het onderzoek is gedaan op basis van schriftelijke vragenlijsten en focusgroepen. De kenmerken en omvang N=49, het responspercentage op basis van 100 benaderde scholen is 49%.

- c. De resultaten samengevat

Samenvatting beantwoording vragen:

- 100% van de ondervraagde doelgroep kent de doelen van Kwink.
- De interventie wordt door 94% - 46 van de 49 ondervraagden - volgens plan uitgevoerd. 'Volgens plan' betekent dat de leerkrachten de activiteiten van het lesmateriaal een op een uitvoeren; of die aanpassen of overslaan als het niveau of de ontwikkeling van de groep daarom vragen.
- De doelgroep doet vrijwel alle lesonderdelen; 75% doet niet altijd het onderdeel 'Check!'
- 85% voert de lesonderdelen uit op de manier zoals die in de les omschreven staan.
- 65% slaat een extra activiteiten over ; 39% doet dat vanwege tijdgebrek; 47% vanwege uitvoerbaarheid; 23% vanwege te veel voorbereidingstijd; 25% vanwege te veel inzet extra materialen; 15% vanwege onvoldoende kwaliteit van de werkvorm.

- Dit zijn de vijf belangrijkste succesfactoren van Kwink: meer uniforme gedragsaanpak in de groep (69%); verbetering sfeer in de groep (57%); meer dezelfde 'taal' in de groep (57%); minder verstorend gedrag (30%); meer grip op de groep (22%).
- Dit zijn de vijf belangrijkste faalfactoren van Kwink: lesinhoud past niet bij behoeftes van mijn groep (34%); aanbieden lessen spreekt leerlingen van bovenbouw onvoldoende aan (28%); te weinig tijd voor gemaakt (26%); leerlingen passen het geleerde niet toe (26%); niet alle opdrachten voor transitie zijn altijd goed uitvoerbaar (26%).
- 64% informeert ouders via een nieuwsbrief; 58% betreft ouders/verzorgers bij de inhoud van Kwink.
- Onvoorziene processen door interventie: net zo veel aandacht voor SEL als voor cognitieve vakken (44%); SEL heeft meer aandacht bij IB-ers (30%); meer positieve reacties van ouders (24%). 22% geeft aan dat er niets veranderd is.
- Waardering voor Kwink in een rapportcijfer van 1 t/m 10, op basis van deze drie aspecten: effectiviteit (7,4), betrokkenheid leerlingen (7,7) en uitvoerbaarheid werkvormen (7,5).
- Totaalcijfer voor Kwink: 7.8.

Verwachtingen van scholen bij de start met Kwink

Veel scholen noemen als uitgekomen verwachting het voordeel van één duidelijke aanpak (doorgaande lijn) voor sociaal-emotioneel voordeel en als gevolg daarvan het spreken van één taal (1 school geeft aan dat deze verwachting niet is uitgekomen) wat betreft het gedrag dat ze verwachten van kinderen. Ook een positieve groepsvorming wordt relatief vaak genoemd als resultaat van het werken met Kwink. Verder was de verwachting dat Kwink een leuke, speelse en makkelijk uitvoerbare methode zou zijn. Veel scholen geven aan dat dit ook zo is.

Verwachtingen die niet zijn uitgekomen: goede, eenvoudige werkvormen; motivatie van leerlingen is wisselend (reacties van twee scholen).

Verwachtingen van leerlingen bij de start met Kwink

Er is sprake van meer verdraagzaamheid, minder pesten en leerlingen zijn zich meer bewust van hun sociaal-emotionele ontwikkeling, zoals de invloed van hun gedrag op anderen. Kwink wordt schoolbreed door leerlingen ook herkend in andere groepen. Dit bevordert de goede omgang met elkaar. Leerlingen kunnen hun emoties beter verwoorden en gebruiken daarbij ook de aangeboden Kwink-slagen (technieken om in bepaalde situaties volgens een vast patroon te handelen). Er zijn ook relatief veel reacties over het enthousiasme van leerlingen voor de methode Kwink.

Verwachting die niet is uitgekomen: leerlingen leren dat SEL net zo belangrijk is als de andere schoolvakken, is nog niet helemaal gelukt.

Aanbevolen verbeteringen volgens de school

- presentatie op het digibord duidelijker (meer uitleg voor de leerlingen op het digibord zelf);
- instrument om SEO te meten en te volgen;
- extra interventie-aanbod over thema's als rouwverwerking, faalangst e.d.;
- lesvoorbeelden bij de Kwink-gedragsaanpak Circus IK;
- handleiding kan overzichtelijker, vooral door minder taal te gebruiken;
- aandacht voor het niveau van de bovenbouw (te kinderachtig; meer diepgang nodig).

Aanbevolen verbeteringen volgens de leerlingen

- lessen bovenbouw soms wat kinderachtig;

- filmpjes bovenbouw meer laten aansluiten bij belevingswereld;
- meer individuele verwerkingsopdrachten.

Dit is met de aanbevolen verbeteringen gedaan

- De presentatie op het digibord is overzichtelijker geworden. Leerkrachten kiezen nu eenvoudiger voor het materiaal voor hun eigen groep: onderbouw, middenbouw of bovenbouw. Elke bouw heeft zijn eigen kleur.
- Daarnaast is er nog één andere menuknop (Meer informatie) waaronder alle – niet direct voor leerlingen bedoelde – informatie, filmpjes, Kwink-slagen, ouderinformatie en dergelijke staan.
- Scholen kunnen met drie verschillende meetinstrumenten, aansluitend op Kwink, de sociaal-emotionele ontwikkelingen meten: Kindbegrip, SCOL en Zien!.
- Bij 'Circus IK' is een introductiefilmpje voor leerlingen van de bovenbouw gemaakt en een speciaal katern: 'Versterken van pedagogisch vakmanschap' met daarin onder andere (les)voorbeelden uit 'Circus IK'.
- De handleiding bij Kwink is vernieuwd, geactualiseerd en overzichtelijker gemaakt.
- Het aantal werkvormen is verminderd, waardoor er meer overzicht is. De werkvormen zijn eenvoudiger en hebben een strakkere focus op het lesdoel. Leerkrachten weten nu veel beter welke werkvormen belangrijk zijn om het lesdoel te realiseren. Er is meer aandacht voor individuele verwerkingsopdrachten.
- De filmpjes voor de bovenbouw zijn qua niveau naar boven bijgesteld en de lessen geven meer diepgang. Voor die extra diepgang heeft de redactie van Kwink een extra trainingsdag gevolgd.

5. Samenvatting werkzame elementen

Inhoudelijk

- de vijf SEL-competenties;
- schoolbreed op hetzelfde moment werken aan dezelfde SEL-competentie;
- aansluiten bij de groepsfases in een schooljaar;
- opbouwen van een emotiewoordenschat;
- structurele aandacht voor de transitie;
- aanleren van technieken, aansluitend bij de SEL-competenties, om SEL-competenties goed en duurzaam aan te leren;
- toepassen van gedifferentieerde gedragsaanpak waardoor kinderen op een uniforme manier op hun gedrag worden aangesproken en op hun gedrag kunnen reflecteren.

Praktisch

- opbouw van de les volgens het EDI-model;
- effectieve werkvormen: animaties, gesprekken, (rollen)spellen en presentaties;
- generalisatie/transities d.m.v. de Kwink van de Week;
- ouderbetrokkenheid.

6. Aangehaalde literatuur

- Bandura, A. (1973). *Agression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bijstra, J., & Doornenbal, J. (2008). Relaties met leeftijdgenoten. In P. Prins (Red.), *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie* (pp. 185-208). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- M. Boer, S. van Dorselaer, M. de Looze, S. de Roos, H. Brons, R. van den Eijnden, K. Monshouwer, W. Huijnk, T. ter Bogt, W. Vollebergh, G. Stevens (2022). *HBCS 2021, Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Bradshaw, C., Mitchell, M., & Leaf, P. (2010). Examining the effects of Schoolwide positive behavioral interventions and supports on student outcomes: Results from a randomized controlled effectiveness trial in elementary schools. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 12, 133-148.
- Braet, C., & Prins, P. (2008). Ontwikkeling en psychopathologie. In P. Prins & C. Braet (red.), *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie* (pp. 3-64). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Bridgeland, Burce & Hariharan (2013). *The missing peace*. Casel. Geraadpleegd op 19 december 2023, van <https://casel.org/the-missing-piece/>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychology*, 32, 515-31.
- Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (2005). *Safe and sound. An Educational Leader's Guide to Evidence-Based Social and Emotional Learning (SEL) Programs*, Illinois Edition. Chicago, IL: Author.
- Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (2007). *Backgrounds on Social and Emotional Learning (SEL)*. CASEL briefs. Chicago, IL: Author.
- Collot d'Escury-Koenings, A. M. L., Snaterse, T. J., & Mackaay-Cramer, E. (1995). *Sociale vaardigheidstrainingen voor kinderen. Indicaties, effecten & knelpunten*. Lisse: Swets & Zeitlinger B.V.
- Deklerck, J., & Verdonck, E. (2010). *De preventiepiramide: preventie van probleemgedrag in het onderwijs*. In Leuven: Acco eBooks.
<https://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:001399633>
- Durlak, J. A., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P., & Gullotta, T. P. (2015). *Handbook of Social and Emotional Learning: Research and Practice*. In Guilford Press eBooks.
<https://ci.nii.ac.jp/ncid/BB19322885>
- Entwistle, N. (1987). *Understanding classroom learning*. London: Hodder and Stoughton.
- Graves, M. F. (2006). *The Vocabulary Book: Learning and instruction*. New York: Teachers College Press.

- Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. Annual Synthesis. National Center for Family and Community Connections with Schools.
- Hollingsworth, J., & Ybarra, S. (2020). Expliciete directe instructie 2.0: tips en technieken voor een goede les. Huizen: Uitgeverij Pica
- Horeweg, A., Schmeier, M. (2018) Stil in de klas. Zorg primair.
- Kaminsky, J. W., Valle, L. A., Filene, J. H., & Boyle, C. L. (2008). A meta-analytic review of components associated with parent training program effectiveness. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 567-589.
- Kindt, K. C. M., Kleinjan, M., Janssens, J. M. A. M., & Scholte, R. H. J. (2016). The effect of a depression prevention program on negative cognitive style trajectories in early adolescents. *Health Education Research*, 31(5), 665-77.
- Lieshout, M. van (2008). Factsheet kindermisdaad 2. Risico- en beschermende factoren, preventie en aanpak. Amsterdams Centrum voor Kinderstudies/Vrije Universiteit Amsterdam.
- Lodewick, J., Geurts, R., Lucas, K., Van den Broek, A., Ramakers, C. (2023). *Veilig op school. Landelijke Veiligheidsmonitor 2021-2022: veiligheidsbeleid en veiligheidsbeleving in het primair en voortgezet onderwijs*. ResearchNed.
- Marzano, R. J. (2003). What Works In Schools: Translating Research Into Action.
- Osher, D., Dwyer, K., & Jimerson, S. R. (2006) Safe, Supportive and Effective schools. Promoting school succes to reduce school violence. Handbook of School Violence and School Safety. From Research to Practice. Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates.
- Overveld, C. W. van (2012/2017). Groepsplan Gedrag. Planmatig werken aan passend onderwijs. Huizen: Uitgeverij Pica.
- Overveld, C. W., & Van Overveld, K. (2017). SEL: sociaal-emotioneel leren als basis.
- Ringrose, H. J., & Nijenhuis, E. H. (1986). Bang zijn voor andere kinderen. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Skinner, B. F. (1953). Science and Human Behavior. New York: The Macmillan Company.
- Smit, F., Sluiter, R., & Driessen, G. (2006). Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief. ITS Radboud Universiteit Nijmegen.
- Stevens, L. M. (red.) (2004). Zin in school. Amersfoort. CPS.
- Talis. (2018). <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-061fcb7a-a1ea-47a0-993b-75995bd72614/pdf>. Geraadpleegd op 16 oktober, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-061fcb7a-a1ea-47a0-993b-75995bd72614/pdf>
- Tuckman, B. (1965). Developmental sequence in small groups. *Psychological Bulletin*, 63(6), 384-399.

Utwente. (2018).

https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/160130971/Resultaten_PISA_2018_in_vogelvlucht.pdf. Geraadpleegd op 28 juli 2023, van https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/160130971/Resultaten_PISA_2018_in_vogelvlucht.pdf

Sociaal economisch plan 2019. (2019). CPB. Geraadpleegd op 16 september 2023, van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/Centraal-Economisch-Plan-CEP-2019.pdf>

Verhelst, M. (2002). De relatie tussen mondeling taalaanbod en woordenschatverwerving van het Nederlands als tweede taal door 2,5-jarige allochtone kleuters in Brussel. Katholieke Universiteit Leuven (Academisch Proefschrift), Leuven.

Verhulst, F. C., Donker, A. G., & Hofstra, M. B. (2001). De ontwikkeling van antisociaal gedrag. In: R. Loeber, N. W. Slot & J. A. Sergeant (red). Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie.

Vermunt, J. (1992). Leerstijlen en sturen van leerprocessen in het hoger onderwijs. Naar procesgerichte instructie in zelfstandig denken. Amsterdam/Lisse: Swets & Zeitlinger.

Weare, K. (2015). What works in promoting social and emotional well-being and responding to mental health problems in schools. London: National Children's Bureau.

Weare, K. & Nind, M. (2011). Mental health promotion and problem prevention in schools: what does the evidence say? *Health Promotion International*, 26 Suppl 1, i29-i69.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Kenniscentrum Sport & Bewegen, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

